

בעל העקידה

מתורתו של רבינו רבי יצחק עדאמה זיע"א

מחבר ספר "עקידת יצחק"

גיליון ד' - פרשת ויצא תשפ"ו

מהדורת איל

ביאור ענין נישואי יעקב לארבע נשים

של יעקב ללאה, שכשראתה שלאה שנואה והיא האהובה, ויעקב קבע את משכנו אצלה, לרוב גדולתה של רחל היה לה לנסות לסייע לאחותה לאה. והשניה היא, שלא מציינו שרחל שבה אל ה' והתפללה אליו להוציא אותה מעקרותה, וכפי שאמרו חז"ל (ב"ר סג ה) על מה שנאמר ברבקה (לעיל כה כא) 'ועתה יצחק לה' לנוכח אשתו' שגם רבקה התפללה על עצמה, וכן חנה התפללה על עצמה כמבואר בשמואל (א' כ'), והפילה את השתדלותה על יעקב באמרה לו 'הבה לי בנים', וכוונת יעקב באמרו לו 'התחת אלהים אנכי' לרמוז לה שתתפלל בעצמה. כשנתנה את שפחתה ליעקב, ונולדו לה ממנה שני בנים, קראה להם שמות לרמוז על שני הענינים הללו שהבינה שמחמתם היא עדיין עקרה, לראשון קראה 'דן' ואמרה 'דנני אלהים' במה שלא קדמתי פניו בתפלה, ומה שאמרה 'וגם שמע בקולי' פירושו שבוה מילא ה' קצת משאלות לבה, אף שלא התפללה בפירוש. ולשני קראה נפתלי מלשון עקשות, כדי לזכור שהתעקשה עם אחותה, ויכלה לה והיתה עלובה ממנה.

לעומת רחל, אצל לאה אנו מוצאים שבכל דבר שעשתה זכרה את ה', כך היה בקריאת שמות בניה, 'ראה ה' בעיני' 'כי שמע ה' הפעם אודה את ה', וגם היתה תמיד נותנת לבה על דרכיה, וחוששת אם שמה יגרם לה החטא למנוע ממנה שום טובה, וכאשר ראתה שהפסיקה ללדת, ועדיין לא נולדו כל השבטים האמורים להוולד, וראתה שבלהה שפחת רחל ילדה מיעקב שני בנים, סברה שלכאורה זלפה שפחתה היתה ראויה תחילה להיות אשה ליעקב, שהרי היא הקטנה והיא המיועדת לרחל, אלא שכדי להטעות את יעקב נתן לכן את זלפה הקטנה ללאה, כדי שיחשוב יעקב שהיא רחל הקטנה, וחשבה זאת לעבירה בידה שזלפה יושבת ומתאוננת על כך שלא זכתה להיות אשה ליעקב, וכיון שיש בידה לתקן זאת כשראתה שפגעה בה מדת הדין ותעמוד מלדת, נתנה את זלפה ליעקב.

זהו ענין השמות שקראה לשני ילדי זלפה ולבנה יששכר, שלראשון קראה גד, ותאמר לאה בגד, שבזה פירשה טעם נתינת שפחתה ליעקב, ש'בגד' הכוונה לאביה לכן שבגד ביעקב ונתן לו את הבכירה עם השפחה הצעירה, אלא שאת השם קראה 'גד' לכבוד אביה שלא לגלות ברבים את בגידתו. ולשני קראה אשר ואמרה 'כי אשרוני בנות', לפי שראויות כל הנשים לאשרה ולהללה על כך שהסירה עלבון מעל שפחתה ולא רעה עינה להעמידה לצרה. וכשנפקדה אחר כך קראה לו יששכר, ואמרה (פסוק מ) 'נתן אלהים שכרי כי נתתי שפחתי לאישי', שאכן הגיע לה שכר על כך שדאגה לשפחתה.

עקידת יצחק שער כה

העצלות, שהעצלות אינה רק רפיון וכבידות וחסרון כח לעשות פעולות, אלא היא מגלה על דעתו והסתכלותו על הענינים שעליהם הוא עצל, שאינם חשובים בעיניו, כך הוא בעצלות בעניני הגוף והעולם הזה, וכך הוא גם בעצלות בעניני הנפש והרוחניות, שבהם העצלות היא מחסרון האמונה בהם ובצורך של הנפש להשיג אותם. וכשם שכך הוא לגבי העצלות, כך הוא גם לענין החריצות, שאם רואים אדם המתאמץ ומשתדל בכל מיני תחבולות להשיג איזה ענין, בהכרח שהוא מאמין בתועלת הגדולה העתידה לבא אליו מכך, בין אם זה בענינים גשמיים, ובין אם זה מענינים רוחניים.

על פי זה, כשאנו רואים בפרשה את ההשתדלות וההתאמצות המרובה שעשה יעקב אבינו הן בהשגת נשיו והן בהשגת נכסיו, שהרי הסכים לעבוד שבע שנים עבור רחל, ולאחר שניתנה לו לאה, עבד עבור רחל עוד שבע שנים, ועבודה זו היתה יום ולילה קיץ וחורף בלא הפסקה, ולאחר מכן עבד עוד שש שנים כדי להרבות נכסיו, ועשה תחבולות מתחבולות שונות כדי להשיג זאת, הרי זה מראה את גדול החשיבות שייחס יעקב לענינים אלו.

והנה זה ודאי שיעקב לא רדף אחר ענינים אלו מחמת ההנאה הגשמית שבהם, שהרי התורה העידה עליו (דברים לב ט) 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו', ועוד נאמר (תהלים קלה ד) 'כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו', ועוד 'ואוהב את יעקב' (מלאכי א ב), וודאי כוונתו בענין הנשים היתה כדי לבנות את בית ישראל בשנים עשר שבטים כנגד שנים עשר המזלות, וגם כוונתו בענין ריבוי נכסיו היה לשם שמים.

כיון שקיבל יעקב על עצמו לעבוד ללבן שבע שנים בעבור רחל, מפרשת התורה שעבד את לבן בכל כוחו ואף שהיו אלו שבע שנים, התייחס יעקב אל עבודתו כאילו עובד רק ימים מועטים, זהו שנאמר 'ויהיו בעיניו כימים אחדים' שעבודתו שבע שנים היתה בעיניו כימים אחדים, והטעם שעבד כן הוא מפני שמרוב אהבתו את רחל היה נראה לו ששילם מחיר זול, והקונה בזול נותן בעין יפה.

סיבב הקב"ה שיתן לו לבן את לאה במקום רחל, כדי שעל ידי זה ישא יעקב את שתי הנשים הצדקניות עם שפחותיהן, שארבעת אמהות אלו יגדלו ענפיהן לבנות את בית ישראל לארבע רוחות העולם, כמו שנאמר (לעיל כה יד) 'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה', והוא סימן למעמד הדגלים שהיו בארבע רוחות, וכמו שאמר בלעם (במדבר כג י) 'מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל' ותירגם אונקלוס 'חדא מארבע משריתא', והיינו שרובע ישראל הוא אחד מארבע מחנות ישראל.

שתי סיבות היו לכך שה' עיכב את רחל מללדת, האחת היא מה שלא עשתה דבר לשנות את יחסו

ויאָהב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹד שְׁבַע שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתֵלֶךָ הַקְּטָנָה וְגו' (בראשית כט יח)

פרשה זו עוסקת בנישואי יעקב, כשמתחילה רצה לישא את רחל, ולאחר מכן נשא עוד שלש נשים, מעוררת תמיהות רבות, כשחלק מהן על עיקר מעשי יעקב והאמהות ולבן, וחלקן שאלות על לשונות ופסוקי הפרשה.

א. מדוע סיבב הקב"ה שיוכל לבן לרמות את יעקב אבינו, על אף שיעקב עשה את כל ההשתדלות לברר שיקבל את רחל, ואמר בבירור 'ברחל בתך הקטנה', ולבן הצליח לרמותו וליתן לו את לאה, ומזה נמשך שנשא עוד שתי נשים בלחה וזלפה.

ב. מהו פירוש הפסוק (ט) 'וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שְׁבַע שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כִּיָּמִים אַחָדִים בְּאַהֲבַתוֹ אֹתָהּ', והלא ידוע שכשאדם מצפה וממתין לדבר שהוא מאד רוצה בו, קשה הוא בעיניו, עד שגם זמן מועט נראה בעיניו כזמן מרובה, ואם כן היה צריך להיות להיפך, והיה לפסוק לומר 'ויהי בעיניו כאלף שנים באהבתו אותה'.

ג. מדוע סיבב ה' שרחל תישאר עקרה ולא ילדה עד לאחר שלאה ושתי השפחות ילדו, שאף שכל האמהות היו עקרות, לפי שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, מכל מקום בפסוק ל"א נאמר 'וַיֵּרָא ה' כִּי שָׁנוּאָה לְאִהָּ וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָיו וַיִּרְחַל עֲקָרָהּ', ומשמע שסיבת עקרותה של רחל היא לפי שלא היתה שנואה, וקשה, שהלא זה שהיתה שנואה בעיני יעקב היא מחמת יעקב, ומדוע מפני זה נענשה רחל שתישא עקרה.

ד. מהי כוונת רחל בקריאת שמות שני בני בלהה שפחתה, דן ונפתלי, שאמרה דנני אלהים וגם נתן לי בן, איזה דין דן אותה ה', האם לטובה או לרעה, וכן מהי כוונתה בקריאת שם נפתלי 'נפתולי אלהים נפתלתי עם אחותי גם יכולתי'.

ה. מדוע לאה נתנה את שפחתה זלפה ליעקב, הלא רחל נתנה את שפחתה כיון שהיא עצמה לא ילדה, ואמרה אולי אבנה ממנה, אבל לאה שכבר ילדה ליעקב ארבע בנים, מדוע נתנה לו את שפחתה. וביותר, מדוע קראה לבנה 'יששכר' ופירשה (פסוק מ) 'נתן אלהים את שכרי אשר נתתי שפחתי לאישי', שמשמע שמגיע לה שכר בעבור זה כמי שעשתה מצוה, וכי מי ביקש ממנה זאת.

ו. מהו פירוש השם 'גד' שנתנה לאה לבן זלפה שפחתה, ומדוע נכתבה תיבת 'בגד' כמילה אחת. וכן מה כוונתה בשם אשר 'כי אשרוני בנות', ומדוע ישבחה הבנות על שקנאה באחותה שנתנה את שפחתה, ויוולדו גם לשפחתה עוד ילדים, ואילו אחותה יושבת עקרה בלא בנים.

לביאור הענין יש להקדים יסוד גדול בענין מדת